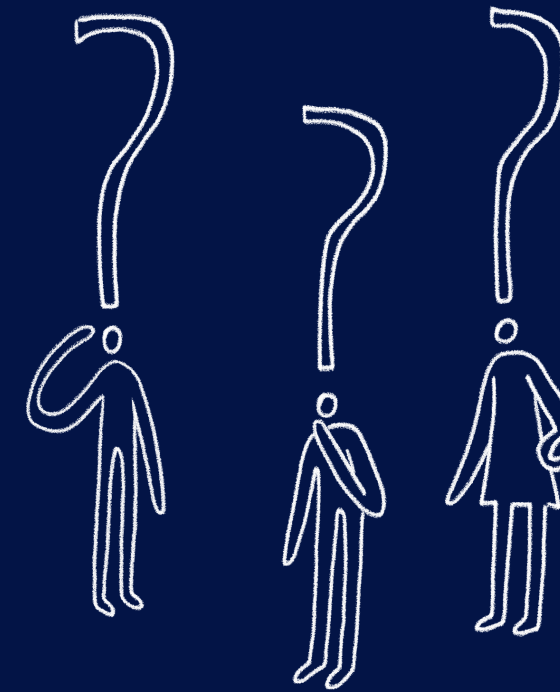

VRAGEN, VRAGEN, EN NOG EENS VRAGEN

Ishanes handen trilden een beetje toen ze de eerste doos opende. De anderen keken over haar schouder mee. De doos zat inderdaad vol met oude boeken. “Haal ze eruit!”, riep Heike. “Misschien zit er nog iets onder in de dozen?” Ishane haastte zich, maar moest al snel iedereen teleurstellen: boeken, boeken en nog eens boeken. “F*** zeg, moeten we daarvoor al die moeite doen?”, zei Cis. “Een stuk of wat oude boeken???”

Zou er dan iets in die boeken staan wat hen wijzer kon maken? Ishane piekerde zich suf. “Er moet toch iets in die dozen zitten dat onze ouders voor ons verborgen willen houden”, zo dacht ze luidop. “Waarom verstoppen ze die anders in een oude bibliotheek?” Niemand leek echt overtuigd. Alleen Rémi liet zich overtuigen en begon samen met Ishane in de boeken te snuisteren. De anderen leken alweer met hun gedachten elders te vertoeven en waren vooral bezig met hun smartphones.

Ishane en Rémi namen elk een doos voor hun rekening. Wat waren het vreemde titels: *Is er leven na de dood?*, *Waarom is er iets en niet veeleer niets?*, *Is de mens een ziek dier?*, *Wat is kunst?*, *Wie kun je nog geloven?*, *Maakt je opvoeding je tot wie je bent?*, *Is je seksuele voorkeur je eigen keuze?*, *Gaat de wereld naar de vaantjes?*, *Hoelang nog verdragen we de ongelijkheid?*. En zo ging het maar door. Rémi

Is er leven na de dood?,
Waarom is er iets en
niet veeleer niets? Is
de mens een ziek dier?
Wat is kunst? Wie kun je
nog geloven? Maakt je
opvoeding je tot wie
je bent? Is je seksuele
voorkeur je eigen keuze?
Gaat de wereld naar
de vaantjes? Hoelang
nog verdragen we de
ongelijkheid?

en Ishane keken elkaar aan. Die vragen brachten hen nog meer in de war. Wat moeten we hier nu mee? Staat er dan in die boeken iets wat we niet mogen weten? Met de moed der wanhoop gingen ze aan de slag, haalden alle boeken uit

uitgaan dat het klopt? Hoe weten we anders of het klopt? Waarom luisteren we wel naar de een en niet naar de ander? Is dat wel correct? “Wat ouders je vertellen *SUCKT*”, had Cis meteen gereageerd. Tima was het er niet mee eens: “Ik zou liever nog een vader hebben, *SUCKEN* of niet.” “Bedoelde ik niet zo”, schreef Cis. “**SCHRIJF HET DAN NIET**”, was het geblokletterde antwoord van Tima. “Hey hey, kalm aan, oké? Laten we dit niet via chat doen, *owkayyy?*”, stelde Rémi voor. Iedereen ging akkoord.

De dag erna gingen ze meteen na school opnieuw naar de oude bibliotheek. Het traject was hen ondertussen even vertrouwd als de weg naar huis: links van de school de weg verlaten naar het bos, dan via het bospad de heuvel naar beneden en na een halve kilometer zag je de vallei liggen en het gebouw daagde in de verte. Het was zo’n vijftien minuten wandelen.

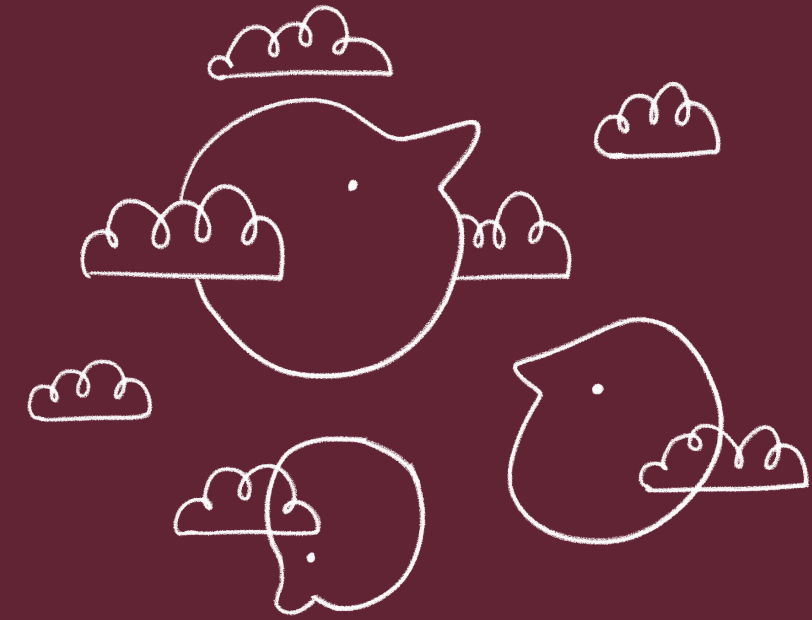
“Oké, dit is hoe ik het zie”, stak Ishane van wal. “We noteren allemaal één vraag waarmee we al een tijdje worstelen. En dan gaan we in die boeken samen op zoek naar het antwoord. Akkoord?” “Ja, doen we”, zeiden ze in koor, de

een al wat enthousiaster dan de ander, maar iedereen was wel overtuigd dat ze nu iets moesten doen. Morgen gingen de dozen terug naar de bib en wie weet konden ze die daarna nooit nog inkijken.

Ieder zette zich in een hoekje en noteerde op een stuk papier de vraag die hen bezighield. Heike ging meteen aan de slag en zette driftig haar vraag op een klein stukje papier. Jonas keek nog wat rond, net als Rémi die nadacht over de juiste formulering. Cis was een beetje verstrooid en geeuwde zijn vermoeidheid weg. Tima was net als Heike meteen aan de slag gegaan. De jongens leken het moeilijker te hebben hiermee. Of wilden ze het net beter doen? Hoe dan ook, voor Ishane was het zonneklaar. Na het gesprek met haar ouders bleef ze worstelen met die ene vraag: bestaat er een god? Ze vond dat scheppingsverhaal maar lachwekkend. Maar ja, als dat niet klopte, was de rest van het verhaal misschien ook nonsens. En bestaat er dus mogelijk helemaal geen god. Ze vond dit allemaal erg verwarrend en hoopte dat de boeken haar wat meer duidelijkheid hieromtrent zouden geven.

WAT IS DAT, FILOSOFIE EN WAARTOE DIEN T AL DAT NADENKEN?

ISHANE WAS DE avond tevoren via haar ouders het adres te weten gekomen van de man die men in het dorp een orakel noemde. Het plan was om de volgende dag na school meteen naar zijn huis te wandelen en hem hun vragen voor te leggen. De schooldag leek ellendig lang te duren. Toen hij eindelijk voorbij was, repten de zes vrienden zich, elk met enkele boeken onder de arm, naar het huis dat inderdaad iets buiten het dorp lag. Het stond helemaal alleen en zag er oud maar mooi uit. Wanneer ze naderden, nam de spanning toe. Niemand wist wat te verwachten. Wie weet was hij wel een of andere creep of zo. Of vertelde hij enkel dingen waaraan zij kop noch staart zouden vinden.

Ishane drukte op de bel en even later hoorden ze voetstappen naderen. De man maakte de deur open en keek hen vriendelijk aan. “Zo, goeiemiddag, met wie heb ik de eer?” vroeg hij. “Euh, euh, wel, het zit zo, wij zijn zes vrienden die al enige tijd op zoek zijn naar antwoorden op een aantal lastige vragen. Eerst hebben we gesurft, maar dat leverde weinig op. Of beter, het

“Waaat, ik een orakel? Maar dat ben ik helemaal niet”, schaterlachte de man. “Ik ben een filosoof, maar zeker geen orakel.”

leverde veel te veel op. Daarna vonden we een stapel oude boeken in de bibliotheek, maar daar raakten we ook niet doorheen. Toen hoorden we van uw bestaan en mensen in het dorp noemen u een orakel, iemand die op moeilijke vragen een antwoord heeft. Klopt dat?”

“Waaat, ik een orakel? Maar dat ben ik helemaal niet”, schaterlachte de man. “Ik ben een filosoof, maar zeker geen orakel.” “Toch noemen ze u zo,” zei Rémi, “het orakel.” “Hahaha, wat een grap”, lachte de filosoof, en nodigde de groep vrienden vervolgens uit om binnen te komen en wat verder te praten. Daar gingen ze graag op in.

Ishane voerde daarna het woord en vatte zo goed als kon samen wat er hen de afgelopen dagen was overkomen: de droom, de zoektocht naar de betekenis ervan, hun poging antwoorden te vinden via internet en oude boeken en de les van Bruno. Ze benadrukte dat ze met zoveel vragen zaten opgescheept maar geen antwoorden vonden.

“Kijk meneer, dat zijn de belangrijkste vragen die we voorlopig hebben opgeschreven”, en ze haalde het briefje uit haar zak en somde de vragen nog even op:

“Waar komt de mens vandaan?”

“Waarom is de wereld onrechtvaardig?”

“Wat is de zin van ons leven?”

“Is al dat nadenken wel goed voor iets?”

“Waarom doen mensen elkaar pijn of pesten ze elkaar?”

“Hoe weten we of iets waar is en kunnen we daar ooit zeker van zijn?”

“Holala, dat zijn interessante vragen zeg, en dat op jullie leeftijd. Fantastisch hoor. Maar wat verlang je nu van mij?” “Wel, dat u ons een antwoord geeft op onze vragen.” “Het zit zo — en zeg gerust jij, anders voel ik me zo oud — filosofen hebben niet op alles een antwoord. Wij zijn geen orakels; zogenaamde allesweters die voor elke vraag een oplossing klaar hebben. We zijn op zoek naar de waarheid, zoals men zegt. De naam filosofie komt van het Oudgrieks

(*filein*: houden van en *sofia*: wijsheid, waarheid) en betekent “houden van de waarheid”. We willen zoeken naar de waarheid, maar we zijn geen allesweters. Filosofen stellen ook vaak vragen waarover anderen niet nadenken.” “Zoals?”, vroeg Cis. “Wel, denk bijvoorbeeld aan corona. Wanneer iedereen zegt dat we snel mensen moeten opsporen die besmet zijn, is het ook van belang zich af te vragen of daar geen nadelen aan verbonden zijn. Willen we wel dat bijvoorbeeld apps nagaan waar en wanneer we ons ergens bevinden? Is zoveel controle wel een goeie zaak? Om slechts één voorbeeld te geven. Dus filosofie betekent soms ook dat je aan het eind van de dag nog minder weet dan daarvoor omdat je inziet dat sommige zaken moeilijker zijn dan je dacht, of dat je er wel iets vanaf wist maar lang niet alles.”

“Dus jij bent geen orakel? Maar waarom noemen ze jou dan zo?” “Wel, ik denk dat mensen mij verwarren met een figuur uit een oud verhaal dat ook gaat over het stellen van vragen. Dat wil ik jullie later wel eens vertellen. Maar misschien moeten we beginnen met jullie vragen. En dan zien we wel hoever we hiermee komen. Trouwens, hebben jullie geen dorst? Kom, laten we eerst iets te drinken halen in de keuken. Daarna beginnen we eraan.”

Iedereen zat comfortabel en de filosoof vroeg hen wie er wou beginnen. Ze keken elkaar even

“Maar betekent het dan dat filosofie gewoon een beetje nadenken is over iets en dan een eigen opinie erover hebben?”

gebouwd worden enzovoort. Anders draait alles in de soep.” “Daar ben ik het helemaal mee eens hoor, Cis. Kijk, ik beweer natuurlijk niet dat we alleen maar dat zouden moeten doen. Voor mij is dit anders natuurlijk, maar de meeste mensen zijn uiteraard niet de hele tijd bezig met dit soort vragen. Dat hoeft ook niet. Ik zeg alleen dat het niet is omdat je er niet rijk van wordt dat die vragen niet belangrijk zouden zijn. Iedereen denkt op een bepaald ogenblik wel eens na over de dood, of over de zin van wat die doet. Zoals jullie je ook wel eens afvragen waarom je naar school moet gaan.” “Ja, zeker, dat doe ik elke dag”, schamperde Cis en de anderen moesten lachen. “Zie je wel”, zei de filosoof “misschien ben je meer filosoof dan je zelf wilt toegeven.”

“Maar betekent het dan dat filosofie gewoon een beetje nadenken is over iets en dan een eigen opinie erover hebben?,” vroeg Rémi. “Nee hoor, mocht het alleen dat zijn dan zou het niet veel voorstellen. Filosofen houden natuurlijk rekening met feiten omdat ze op zoek zijn naar

de waarheid. Maar ze gaan er ook van uit dat sommige vragen zo lastig zijn dat we niet altijd meteen het volledige antwoord erop hebben. De bedoeling is echter wel ernaar te zoeken. Het gaat dus niet om wat men wel eens zegt: ‘Elk zijn gedacht en dat is allemaal even goed.’ Niet alles is even goed natuurlijk. Maar we moeten ons wel afvragen of wat we denken dat juist is, wel klopt.”

“Dus kun je over alles vragen stellen?” “Zeker, dat kan.” Cis, die zich steeds beter in zijn sas voelde, was geïnspireerd en legde de filosoof een nieuwe vraag voor: “Hoe kunnen we nu zeker zijn dat de zwaartekracht echt bestaat, en hoe kun jij dat aantonen?” Vol trots keek Cis daarna in het rond met het idee: dat heb ik toch maar weer mooi gezegd, nu jij. De anderen grinnikten.

De filosoof was niet van zijn stuk gebracht en ging er meteen op in. “Oké Cis, weet je wat, we gaan naar de hoogste verdieping van mijn huis en als we daar zijn aangekomen, zal ik je

aan waarop Cis zei: “Ik wil wel.” En hij stak meteen van wal: “Is al dat nadenken wel goed voor iets? Ik bedoel: waarom moeten we ons met die — sorry meneer — stomme vragen bezighouden? Dat lijkt me allemaal zo nutteloos. Kun je niet beter gewoon iets doen in plaats van met je hoofd in de wolken te lopen en daarna niet méér te weten dan voordien?” Cis legde de vraag met een beetje schroom voor nu hij met een echte filosoof te maken had. Maar goed, hij zat ermee dus kon hij het niet meer voor zich houden.

“Aha, dat is een interessante vraag”, zei de filosoof tegen Cis, en die haalde opgelucht adem. “Het zit zo”, en de filosoof begon een gesprek met Cis.

“Filosofen zitten niet met hun hoofd in de wolken hoor. Maar het klopt dat we ons vaak bezighouden met vragen waar anderen niet meteen het nut van inzien. Je wordt er inderdaad niet rijker van door je de vraag te stellen waarom we doodgaan of waarom er iets bestaat en niet veeleer niets. Dat klopt. Tegelijk is het misschien wel belangrijk ons af te vragen of alles een nut moet hebben. Ik bedoel: veel mensen geven bijzonder veel geld uit om ergens op reis te gaan, een berg te beklimmen, of om de zon te zien opkomen in de woestijn. Heeft dat nut? Zeer waarschijnlijk niet. En toch doen ze het omdat ze hopen daardoor gelukkig te worden of omdat ze daardoor de tijd krijgen een aantal

vragen te stellen die anders geen kans krijgen. Of denk aan een verliefd koppeltje dat samen naar het haardvuur kijkt? Heeft dat nut? Nee, maar misschien is het wel zeer belangrijk: om je goed te voelen, om rust te vinden, om liefde te ervaren, om aangeraakt te worden.”

“Maar we kunnen ons toch niet de hele tijd hiermee bezighouden”, antwoordde Cis. “Ik bedoel, de maatschappij moet toch draaien, er moeten dingen gemaakt worden, bruggen

“Waarom moeten we ons met die — sorry meneer — stomme vragen bezighouden? Dat lijkt me allemaal zo nutteloos. Kun je niet beter gewoon iets doen in plaats van met je hoofd in de wolken te lopen en daarna niet meer te weten dan voordien?”

WAAR KOMT DE MENS VANDAAN?

HET MOET GEZEGD: nog nooit vertoonde de vriendengroep zoveel ijver om iets te weten te komen. Mocht de juf hen nu bezig zien, ze zou versted staan: onderzoeken, lezen, overleggen, noteren, vloeken, vragen stellen aan een filosoof.

Na Cis was het aan Ishane om een vraag voor te leggen. Ze opperde om verder te gaan met de vraag waarmee dit voor haar allemaal was begonnen: Hoe is de mens er gekomen en door wie of wat? En hoe de uitleg van haar ouders haar dermate frustreerde. In enkele van die boeken stond daar heel wat over te lezen. En dat maakte het niet minder verwarrend voor haar. Enfin, zij en Cis probeerden het kort samen te vatten zodat de filosoof op de hoogte was van hun korte zoektocht.

Ishane stak van wal: “Sommigen van die zogeheten filosofen ontkenden dat er een schepper bestaat. De mens komt volgens hen niet voort van een of andere god. Ze omschreven zichzelf als atheïsten, mensen die vinden dat we moeten leven zonder de gedachte dat er een god is. Trouwens, het bestaan van God kun je niet bewijzen dus wat ben je daarmee?”

De filosoof liet even een pauze waardoor anderen van de groep hierop inpikten.

“Ja maar,” zei Tima, “er zijn toch vele geschriften die vertellen over God, hebben die

“Sommigen van die zogeheten filosofen ontkenden dat er een schepper bestaat. De mens komt volgens hen niet voort van een of andere god. Ze omschreven zichzelf als atheïsten, mensen die vinden dat we moeten leven zonder de gedachte dat er een god is”

het dan allemaal bij het verkeerde eind?” “Wel, dat is het probleem”, zei Cis, “dat weten we dus niet. Want de een gelooft in God, de ander in Allah, een derde in Boeddha en een vierde in nog iets anders. En allemaal zeggen ze dat hun God de enige is die er bestaat.” “Maar”, zo

valde Ishane nog aan tot slot, “het feit dat ze het niet eens raken met elkaar is misschien het beste bewijs dat ze zelf het antwoord niet weten.” “En helaas, zo stond er ook in een boek, zijn er al veel oorlogen geweest tussen mensen die allemaal vonden dat hun God de enige was en die van anderen niet echt bestond.”

“Wel euh...,” dacht Ishane luidop, “dat is inderdaad een probleem. Dus echt zeker zijn we nooit maar persoonlijk denk ik wel dat er ‘iets’ is. De wereld zit zo mooi in elkaar. Is dat dan allemaal het gevolg van veranderingen in de natuur?”, zo vroeg ze zich luidop af. Cis ging ertegenin: “Er stond in een van die boeken dat je de vraag of er een schepper bestaat niet kunt beantwoorden omdat er geen bewijs voor bestaat. We kunnen wel geloven dat die bestaat of dat er iets is maar zeker zijn we nooit, want niemand heeft God ooit ontmoet. Zoeken naar bewijs heeft dus geen zin. Ofwel geloof je erin, ofwel niet.”

Jonas trok wat bleekjes weg bij die woorden: “In mijn familie is iedereen diepgelovig. Ik kan me niet voorstellen dat wij ooit zoiets aan tafel zouden bespreken. Voor mij zijn die vragen zelfs vervelend. Ik ben er vast van overtuigd dat God bestaat — mijn God. En voor mij volstaat dit. Trouwens, mocht ik thuis vertellen wat we hier allemaal bespreken, zou ik jullie nooit meer mogen ontmoeten.”

“Dat snap ik best”, zei de filosoof. “Trouwens, geloven in een god is helemaal niet simpel of zo. En het kan mensen best veel steun geven in hun leven. Dat moeten we zeker niet weglachen. Als iemand op die manier het leven de moeite waard vindt, waarom niet?”

Jonas was blij met die woorden. “Dus geloven is helemaal niet verkeerd of zo?” “Natuurlijk niet, Jonas!”

“Kan best,” reageerde Cis op de woorden van Jonas, “maar kun je ook begrijpen dat anderen niet geloven? Ik bedoel, we hebben de afgelopen jaren al die f*** aanslagen gekend van mensen die vonden dat ze hun geloof moesten opdringen. Daar ben ik verdomme wel bang voor. En bovendien, als er dan een schepper of God of hoe die ook heet zou bestaan, waarom laat die dan toe dat er zoveel geweld wordt gepleegd in zijn naam?” Daar werden de anderen even stil van. Tot Heike tussenkwam: “Wauw Cis, je tweede tussenkomst de afgelopen dagen die niet gaat over games of voetbal. Ik begin stilaan bezorgd om je te worden”, grapte ze. Cis lachte fijntjes, maar kon haar opmerking wel smaken. Hij snapte evenmin waarom hij dit al bij al interessant vond.

De filosoof vond het tijd om opnieuw even tussen te komen. Hij begon met een vraag: “Beseffen jullie wat je zo-even hebt gedaan?” Ze keken naar elkaar, maar niemand had een

“En bovendien, als er dan een schepper of God of hoe die ook heet zou bestaan, waarom laat die dan toe dat er zoveel geweld wordt gepleegd in zijn naam?”

46

antwoord klaar. “Jullie hebben gefilosofeerd”, zo zei de man en terwijl de vrienden hierover wat lacherig deden, ging hij verder. “Jullie hebben nagedacht over een fundamentele vraag, zijn daarna op zoek gegaan naar mogelijke antwoorden en tot een eerste redenering kunnen komen. Dat is al heel wat. Filosoferen betekent dat je over diepgaande vraagstukken nadenkt, dat je dat doet op een heldere manier zodat iedereen kan volgen en dat je telkens zoekt naar argumenten of bewijzen voor wat je zegt. Dus onderschat jezelf niet. Wat daarnet tot stand kwam, is hoe de eerste generaties aan filosofen in Griekenland, zo’n 2.600 jaar geleden, te werk gingen. Dus applaus voor jezelf.”

Die woorden gaven de groep vrienden het

zelfvertrouwen dat ze nodig hadden: blijkbaar waren ze toch met iets bezig wat er wel degelijk toe doet, dat belangrijk is.

“Bon, om nu verder te gaan op jullie vraag: waar komt de mens vandaan? Iedereen kan en mag natuurlijk geloven wat hij wil. In een democratie bestaat er zoiets als vrije meningsuiting: je mag geloven wat je wilt en je mag ook in niets geloven. Dat is je eigen keuze. Zolang je anderen maar niet dwingt om te geloven in jouw overtuigingen is het oké.

“Behalve in iets geloven is er natuurlijk ook wetenschap, en die twee botsen vaak met elkaar. Geloof gaat meestal niet uit van wetenschappelijke bewijzen maar van de waarde die je hecht aan iets of aan een bepaalde gedachte. Iemand kan geloven dat God de mens heeft geschapen, en dat mag best. Maar bewijzen voor die schepping zijn er helaas niet. Wetenschappers willen pas iets geloven als je kunt aantonen dat het bestaat. Wanneer het bijvoorbeeld gaat om de mens en waar we vandaan komen, zijn er al heel wat bewijzen aangeleverd dat er in de natuur een proces van evolutie bestaat waarbij diersoorten of planten zich aanpassen doorheen de tijd, sommige soorten verdwijnen en andere ontstaan. Soms vinden we bijvoorbeeld afbeeldingen van oude diersoorten in stenen. Dat zijn duidelijke bewijzen. Ook de mens is het product van die evolutie. Miljoenen jaren geleden waren wij er

niet. Langzaam maar zeker zijn we geëvolueerd van kleine cellen naar vissen, naar zoogdieren, naar mensapen, naar de mensen die we nu zijn.

Wie gelooft in een god die de wereld op enkele dagen heeft geschapen, en alle soorten erbij, heeft het moeilijk hiermee. Maar wetenschappers doen alleen verder met wat ze kunnen bewijzen. Ook filosofen doen dat. Je kunt niet zomaar wat uit je nek kletsen, je moet er altijd bewijzen of argumenten voor hebben.

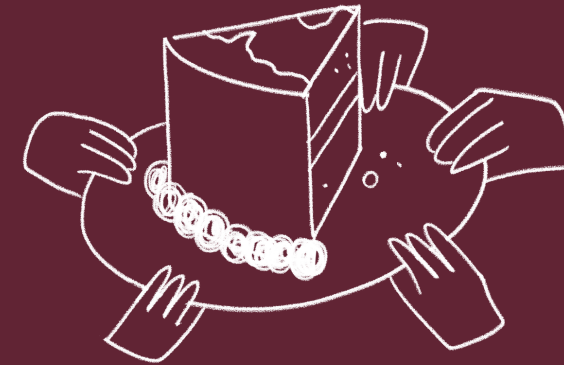
Anders heeft een discussie weinig zin natuurlijk. En het feit dat je leert een standpunt te formuleren en zelf te gaan onderzoeken of het wel klopt, is natuurlijk wel nuttig.”

De groep had aandachtig geluisterd. Maar nu was het tijd om even naar buiten te gaan en een stukje te wandelen in de tuin om vervolgens met een fris hoofd weer verder te gaan. Ze hadden immers nog heel wat vragen die wachtten op een antwoord.

“In een democratie bestaat er zoiets als vrije meningsuiting: je mag geloven wat je wilt en je mag ook in niets geloven. Dat is je eigen keuze. Zolang je anderen maar niet dwingt om te geloven in jouw overtuigingen is het oké.”

47

WAAROM IS DE WERELD ONRECHTVAARDIG?

“Als jullie vinden dat we de armen moeten helpen, waarom volgen jullie dan al die rijke mensen op Instagram? Of gaan jullie naar een voetbalstadion om al die miljonaars aan te moedigen? Is dat niet een beetje hypocriet allemaal?”

En dat je op die manier de grote ongelijkheid tussen rijken en armen wat kleiner maakt.” Tima vulde aan: “In mijn geloof is het een plicht van elke gelovige om de armen te helpen. Dat klinkt een beetje gelijkaardig, vind ik.”

“Maar, maar”, zo vulde Rémi aan, “als jullie vinden dat we de armen moeten helpen, waarom volgen jullie dan al die rijke mensen op Instagram? Of gaan jullie naar een voetbalstadion om al die miljonaars aan te moedigen? Is dat niet een beetje hypocriet allemaal?” Ishane sprak hem tegen: “Ik vind het niet erg als anderen veel verdienen. Tenslotte hebben ze daar vaak hard voor gewerkt.” Daar moesten de anderen even over nadenken. Ishane was nog niet klaar: “Wees nu eens eerlijk: wie van jullie is

niet jaloers op al die bekende sterren en rijke mensen? Ik zou ook graag een zwembad in mijn tuin hebben hoor, en een chauffeur die me naar school brengt, en elke dag andere kledij, en ...” “Hola hola, wat krijgen we nu?” Jonas floot van verwondering tussen zijn tanden. “Ishane heeft niet alleen van God gedroomd, ze wil er zelf eentje zijn!” De anderen barstten in lachen uit en Ishane stond er wat beteuterd bij. “Lachen jullie maar, ik ben er zeker van dat je net als ik naar al die dingen verlangt.” “Bwah, dat weet ik nog zo niet”, zei Jonas. “Die hebben geen normaal leven meer. Zodra ze de deur uitkomen worden ze bestormd, ze hebben bodyguards nodig, kunnen nooit zomaar eens rondlopen op straat. Ik mag er niet aan denken.”